„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: ДР. БРАНКО МИХАЈЛОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: ЖИВКО ВУЛЕТИЋ.

БРОЈ 32. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 27. ФЕБРУАРА 1891. ГОДИНА XXVI.

УРЕЂЕЊЕ УПРАВЕ У УГАРСКОЈ.

Угарска влада је изманула секиром да убије муву, но мува или ће погинути или неће, али жупанијама ће за цело смрћи. Зашто то чини угарска влада, једва да би знала и она сама тачно на то да одговори, а друкчије и не може бити, где се не полази са општег гледишта, где се нема на уму општа државна корист, па по томе и општа народна корист, него се ради једнострано, да се постигне један или други политички смер, па макар због тога дошли у сукоб и са историјом, и са науком, и са напретком. Угарска влада и уређењем управе и автономије жупанијске смера на нешто са свим једнострано; види сметње у данашњем жупанијском систему, које јој стоје на путу, да до свога смера дође, па зато мора сам тај систем као жртва да падне. Заиста је смешно видети, где се угарска влада оружа, да стане за врат демократској установи, која се вековима, баш за то, што је демократска, могла одржати, место да настоји, да ту установу усаврши, да је дотера према духу и времену, према напретку, да је, не дирајући у основ њен, подигне и удеси, украси и улепша, како би што лепша и величанственија била. Место свега тога, угарска влада се дала на посао, да ту зграду из темеља не само пољуља, већ поруши, тако, да јој ни трага не буде. Жупанијске самоуправе неће бити више; Угарска ће имати великих жупана, поджупана, има ће и других жупанијских чиновника, има ће и жупанија, али жупанијске автономије неће више имати. Зато ће Угарска постати централистичка држава, и зато ће Угарска да оде натраг, место да је пошла један корак напред.

Угарска влада не би смела то да чини. Својим законским предлогом о уређењу жупанијске управе и автономије она је шинула по образу и историју, науку и напредак, а учинила је то, да одговори захтевима данашњих прилика, у којима се Угарска налази. „Ми ћемо се свим законитим средствима борити, да законски нацрт о уређењу жупанијске управе и автономије не постане законом“ — рекао је ту скоро један од вођа крајње левице у угарском сабору, а није могућно ни замислити, да ни он ни читава му странка не увиђају у том законском предлогу једно од најјачих средстава, за остварење оне омиљене идеје, којом се многи и многи од њих успављује и буди. Па опет зато: „бориће мо се свим законитим средствима, да тај предлог не постане и законом“.

И они имају право; имају право већ због тога, што виде, између осталога, да угарска влада, потегнув секиром на жупаније, чини у неколико по вољи Бечу. Овоме је жупанијски систем у Угарској од вајкада био трн у оку, а то није без основа и разлога. По неким знацима и појавама као да збиља није законски предлог о уређењу жупанијске управе и автономије самосвојан рад угарске владе, бар неће бити, да није било мало подстицања и из Беча. Но нама је у том погледу најпосле све једно; главно је, да је тај предлог поднесен угарској заступничкој кући и да ће он постати и законом. Биће мало трзавица, биће због тога комешања и вике у самом сабору, пашће ту многа крупна реч, па биће по свој прилици и демонстрација ван сабора, али законски предлог постаће после свега тога ипак законом. Угарска влада ће прогутати многу горку, али ће морати напослетку онако бити, као што она хоће.

О томе нема сумње, да су владу, да изиђе с овим предлогом пред сабор, руководили разлози, које треба тражити у моментаним приликама. Она то и сама признаје, а признало се то и на најмеродавнијем месту. Владине новине су одавно, годинама, већ спремале земљишта том предлогу, али никад не изнесоше стварних разлога, никада начелно не расправљаху они о томе, него највише ако доказиваху преживелост садашњег жупанијског система. Но друкчије нису ни могли ти листови писати. Да су један корак даље ишли, наишли би на препреке, о које би се морали спотаћи, а онда не би ни влади најпријатније било. Него се заплетало, забашуривало, кубурило, а тако се ради само онда, кад се смишља, да се нешто рђаво учини. Непрестано су само говорили, да је досадашњи жупанијски систем крив и што материјално пропадамо, и што деморализација захваћа све дубље корена у нас, и што културно не напредујемо — све су то владини листови говорили и тврдили, али нису све то и доказивали. И не ћемо да кажемо, да нашем злу не би требало и у жупанијској управи тражити лека, али не треба заборавити, да често не лежи зло у самом систему, у самој установи, већ у том, што се стварају такве прилике, у којима се може установа та изигравати, исто онако, као што и најбољи закони не ваљају и не вреде ништа, кад се изопачавају и кад се не ради по њима. Па онда не треба ни то сметнути с ума, да с главе риба смрди. Жупанијска је самоуправа и онако била већ доста јако поткресана, и у последње време жупаније више као да су само именом својим фигурисале, конци управе су мање више и сад скупљени у Будимпешти, па ипак баш од оног времена, кад је влада све више почела да купи моћ у своје руке, почеле су и жупаније да не врше своју дужност. Са престајањем значаја и важности њихове, управо одузимањем значаја им, видимо да оне не развијају ни ону делатност, које су некада развијале. Но зар се може захтевати делатности од човека, кога смо спутали и везали му руке?

Толико нађосмо за нужно сада да проговоримо о најновијем законском предлогу, што га је угарска влада сабору поднела.

Колико се тај законски предлог посебице нас народности тиче, о томе други пут.

—

Зашто мрзе јасне начелне програме?

Кад је у овом народном гласилу учињен родољубив предлог, да се програм српске народне слободоумне странке допуни према неодложним народним потребама, тада су позната господа „велеуми“ као по команди гракнули: наша прошлост је програм!

Кад је на истом месту доказано, да интереси народни неопозивно траже, да се страначка организација изведе најтачније по свима огранцима народна живота, иста господа и ту гракнуше: ми смо организовани, а коме није право, нек путује!

Кад је у истом народном органу несумњиво доказано, да успешног рада може само тако бити, ако себи за водиље одаберемо јасно одређена напредна начела, та господа и ту гракнуше: спас није у начелима, него у слепом метанисању пред — нашим личним авторитетом!

Начела, програм, организација, то су господи биле и остале излишне ствари. О њима нису хтели ни слушати А нису хтели, што нису смели да раде за народ. Ко се усудио да те њима излишне ствари потеже, био је барем превратник. А ко је аутоматски метанисао пред идолом њихова ауторитета, био је скроз — солидан!

Па куд су доспела господа „велеуми“ по своме програму без програма, блудећи за идолом свог личног авторитета?

Да видимо.

Пређимо, да прикажемо њиховог автономног барјактара др. И. Вучетића, као класичног сведока у ствари свеспасавајуће моћи њиховог личног авторитета.

Концем месеца јуна прошле године држао је саборски одбор седницу, у којој је обележио свој одношај према одбору 15-орице и оператима од год 1885, односно установио modus procedendi за припрему и расправу предлога, који се имају поднети сабору. Ту буде решено, да прво саборски одбор нужне предлоге за саборску расправу припреми и тек по том тако припремљене предлоге одбору 15 орице на претходну расправу поднесе.

Овај одборски закључак није био никаква тајна. Најмање је то могао бити господи „велеумима“. Ово зато, што се др. М. Полит онда за рад одборски тако јако интересовао, да је у седнице одлазио и кад, као фондовски фишкал, тамо није никаква посла имао . . .

Радикална странка могла је бити задовољна одлуком саборског одбора. Њоме је било освештано начелно становиште радикалног клуба у питању о избору одбора 15-орице. Зна се, да је радикални клуб порицао законитост тог одбора, пошто је за израду предлога за расправу саборску по устројству једино саборски одбор компетентан. О сабору су и владиновци и браниковци побијали ово начелно становиште радикала, и баш др. И. Вучетић је онда најжешће напао радикалну странку. Саборска већина и њен саборски одбор касније су се предомислили, па усвојили становиште радикала у суштини његовој. Шта су браниковци чинили, видећемо из рада њиховог автономног барјактара др. И. Вучетића.

Преко два месеца мислили су они о томе, шта да се ради поводом поменуте одлуке саборског одбора. Било је повуци и потегни. Зло беше не поћи за одбором, још горе поћи за њиме, јер ово би значило: дати за право радикалима, а дезавујисати др И. Вучетића. То се од њих тек није могло очекивати, бар не у онај мах, за врућа трага.

Отуд је, да су господа тек на два месеца после тога „приватно“ чули, да се у неким круговима мисли, да је у опште сабор погрешио, што је бирао одбор петнајсторице, јер је саборски одбор позван, да спрема материјал за саборску радњу, и да треба саборском одбору оставити првенство, те кад он све спреми, моћи ће радити и одбор петнајсторице“. Ко ту да не пожали, кад они тек после два месеца дознају „приватно“ за одлуку саборског одбора, о којој су донде, рећи, и врапци по кровови цвркутали?!

Да видимо шта је даље било.

Кад су наши „велеуми“ „приватно“ чули за ону јавну тајну, онда је ђенералштаб њихов „све мислио на једно сми-

---

ЛИСТАК.

ГАДУРА.

ОД КАТУЛА МЕНДЕА.

I.

Често бива, да се у најелегантнијим кућама издају сиротињи под кирију мали станови, кабинети и собице, чак тамо горе под кровом. Матилда је била сретна, што је у најбогатијој варошкој четврти, у једној лепој новој кући нашла собицу под кровом. Тако је она као шваља била у сред својих муштерија, те није морала да трчка с једног краја вароши на други. У осталом и не имађаше узрока, да се тужи; познавала је она несретнијих створова, него што је сама. Имађаше увек једне и исте муштерије, које плаћаху уредно, а не погађаху се дуго. Шта више, тако јој је добро пошао рад, да је могла по неку пару оставити и за црне дане. У опште не имађаше она много захтева, доста јој је било да заради онолико, колико је нужно, да има за јело, пиће, одело и стан. А шта би више и имала да тражи?

Као мало дете су је донели у неки азил; — ко ју је донео није никад дознала. Кад јој је било петнајст година, дошла је она једној шваљи, да учи шав. Била то добра жена и није захтевала бог зна шта. Зими се није устајало пре седам сахата; храна беше добра и Матилда беше задовољна. Кад изучи шав, постаде самостална. Срећа је не напусти: посла је брзо нашла. И тако сад беше све добро. Данас није лако зарађивати насушни хлеб, али га она зарађиваше. Беше собом задовољна. Било јој је двадесет и пет година и она не тражаше друге среће, до ли да не буде несретна. Била је гадна и то врло гадна; у том се не даде варати. Мршава, упалих прсију, кестенасте косе и сва богињава, тако, да се није знало какве јој је боје лице. Често сретамо таке слике. Још кад је Матилда била код своје учитељице — шваље, увидела је, да она не може уживати све оно, што уживају другарице њене. Знађаше, да не може ићи у друштва младих људи, не може правити недељом излете по околини. Другарице јој у радионици причаху о свом провађању и она паде у искушење. Поче метати белило, али њена тврда кожа на лицу није могла да га држи, него спадаше и остављаше за собом велике прље. Увиде дакле, да се човек не може начинити лепим, кад није леп. И ова се чврсто одлучи, да остане онака каква је, ружна . . . Навикла се да ништа не жели и сад се осећаше мирном, па се више и не сећаше својих старих жеља. Да је хтела, можда би се могла удати за каквог радника, који би се задовољио вредном женом, која има још уз то и нешто новаца. Али зашто? Кад би се она који пут у часовима одмора шетала улицама и видела сватове, слегла би раменима и рекла, да то није за њу, јер венчани венац не би никако приличио њеном богињавом лицу. Беше она благе, добре и мирне природе. Не љућаше се на своју судбину, Тако од ње постаде девојка — уседелица, али не злобна жена.

II.

Радила је једном крај отвореног прозора, и не мишљаше ништа одређено. Изненада јој испаде игла из руке, сагну се да је дигне, кад гле, смотри млада човека, где се наслонио на прозор у комшијској кући. Учини јој се, као да је посматра. Али, ко би њу посматрао? И она не мишљаше више о том, радила је даље, а кад је стигло вече, заврши свој рад, повечера оно мало худе вечерице и леже да спава. Али не могаше заспати. У духу гледаше млада човека боље него ли на јави; био је елегантан, смеђ, имађаше мале брчиће и плав, опшивен капут, — мора бити млад какав богаташ, — који је случајно стао на прозор. Па ипак јој се чинило, као да је њу посматрао. И она завуче главу у јастук и поче се смејати при помисли, да и њу когод може посматрати; али смеј тај не потраја дуго, она поче плакати. Поплаши се, да није полудила. Хтеде да спава, склапаше силом трепавице и науми, да се не миче. И за иста то поможе, ... заспала је. Кад се пробудила, била је уморнија него ли после које ноћи, коју би у раду провела. У осталом и не мишљаше више на младог човека, кога је јуче видела и она би се врло зачудила, кад би је ко запитао, зашто није и данас — по свом свакидашњем обичају — села крај прозора да ради. Час по, па би се погледала у огледалу, и што се боље увераваше, да је врло ружна, тим је више уздисала. Од раног јутра до мркле вечери је радила са неком грозничавом брзином, тако, да се и сама у вече задивила, колико је посла посвршавала. И она леже у постељу и заспа као окупана. Али сутра дан се не могаше уздржати, дође до прозора, отвори га и гле лепи младић са плавим капутом беше и опет на прозору; она га виде, познаде. Мишљаше да ће полудити од радости, јер јој незнанко добациваше рукама . . . пољупце . . .

III.

Зар њу ко да воли, њу, тако ружну? Можда није из далека приметио, да они није лепа. И наже се кроз прозор, ушчешља мало косу, да му се покаже онака, каква је, — и он јој непрестано добациваше пољупце. И побеже Матилда у један кутић своје скромне собе, и обузе је осећање, каквог до сад није познавала. Је ли то јава или сан? па видела је, да младић има испод уста младеж: дакле преко улице може се све јасно видети? Дакле и он је

слио“, те у „Бранику“ подвикну танко гласовито: **„Ми мислимо, да ово мишљење“** — т. ј. закључак саборског одбора — **„није основано“.**

Па да се нико не би посумњао у озбиљност овог мишљења њиховог, потврђује „Браник“ то њихово мишљење о неоснованости одборског закључка овим очитовањем: „Сабор, кад је бирао одбор петнајсторице, знао је за наређење саборског устројства“ — т. ј. да саборски одбор треба да спрема предлоге за саборску расправу — „али је хтео да радња саборска буде што савршенија . . . „те баш зато је и изабрао један одбор, коме ће бити задатак, да узме и претресе оно, што се до сад урадило, па да према стеченом искуству, а на основу постојећег материјала изида нашу автономију“.

У погледу на мишљење, да је сабор погрешио што је бирао одбор 15 орице, чуди се „Браник“ тој „промени у схваћању народног права“, јер „колико се ми сећамо“ — вели он — „нико није од меродавних људи тада сабору одрицао право да може бирати један такав одбор“.*)

„Но ако би овако мишљење о одбору петнајсторице постојало“ — продужује „Браник“ — „оно је и некоректно, **јер нико нема права, осим самог сабора, да коригира саборске закључке.** Ми мислимо да је **добро овако, како је урађено“.**

„Ми не увиђамо“ — каже опет даље „Браник“ — **„зашто** би боље било, да **прво саборски одбор** искаже своје мњење, **па тек онда да ради одбор петнајсторице“.** Даље вели: „По нашем мишљењу **далеко је боље, ако саборски одбор** хоће да сабору поднесе и своје мишљење о предловима, да **причека рад одбора петнајсторице,** јер тако би посао брже и лакше ишао, тако би сва питања била боље осветљена и тако би одговарало намерама сабора“. Најпосле очитује: **„Не би никако цели одговарало, да прво саборски одбор уради, па онда да одбору петнајсторице поднесе готову ствар,** јер то би тако изгледало, као кад би каква влада довршила какав законски предлог, па да тек онда сазове анкету“.

Тако је „Браник“ глаголио у својем 111. броју од 15. (27.) септембра 1890. у чланку „Спреме за саборски рад“.

У том чланку, дакле, осуђен је modus procedendi, како га је саборски одбор у погледу припреме материјала установио у својој седници од јуна пр. год.

Чланак тај и у њему осуда одлуке саборског одбора није опозван, него је то све потврђено ни од ког мањег него баш од др. И. Вучетика.

Кад је наиме саборски одбор у својој седници од октобра прошле године, не обзирући се ни бар мало на осуду његовог првашњег закључка од стране браниковаца, закључио да сагради и сабору поднесе предлог за јединствен автономни статут, онда су ови по свом автономном барјактару обнародовали чланак, којим су устали против те замисли. Но ако су пре тек после два месеца „приватно“ чули“ за јавно познати одборски закључак, у овај мах су унапред — „приватно“ чули, шта ће саборски одбор решити, јер је овај чланак др. И. Вучетића изишао у „Бранику“ два дана пре одборског закључка. Чланак овај, истина, да није потписан, али га је Илија Вучетић касније као његову умну својину рекламовао.

У томе чланку потврђује Илија Вучетић све што је пре два месеца о одбору 15-орице било речено у „Бранику“. **И Вучетић** ту констатује, како је сабор изабрао **одбор 15-орице,** па онда казује, да је сабор тиме **„имао и могао имати само ту цел, да тај одбор претресе и за расправу саборску приуготови предлоге** од г. 1879. и 1885. и расправи евентуалне примедбе министарства на те предлоге. Затим каже: „Сваки је морао одобрити тај корак сабора, што је целу ту ствар поверио једном новом одбору из своје средине“ Онда опет очитује, како је **„једино и несумњиво“,** да се о сабору „како од стране владе тако и од стране сабора није могла ствар схваћати друкчије, него **да одбор петнаесторице има тај задатак,** да претресе и за расправу саборску **удеси предлоге,** који су сабору поднесени“. Илија Вучетић био је дакле потпуно убеђен, да је једино одбор 15-орице позван да спрема предлоге зе расправу саборску.

Ово се још боље види из оног дела његовог чланка, где он говори о намери **„да се изради један једноставни статут“** по саборском одбору. Илија **Вучетић каже** ту: **„Ми држимо да оваком поступку не би никако било места“.** Но ако се већ хоће, онда је требало **„најпре сазвати одбор петнаесторице, који једини у том погледу** (изради предлога) **има мандат од сабора“.** А одмах затим изјављује И. Вучетић најодлучније: **„Мимо овога одбора** (15-орице), што је од самог сабора свој мандан добио, **и с обилажењем истога, није властан нико самовластан решавати о томе, како и у ком облику да се израде предлози за организаторски рад саборски“.** Држимо, да се искључиво право или бар првенство одбора 15-орице у спреми предлога за сабор није могло јасније нагласити!

С обзиром на **израду „једноставног статута“** автономног рекао је Илија **Вучетић** у истом чланку ово: „Такав огроман посао провлачио би се годинама, а нама није до чекања — — — — С тога **не можемо се сложити са мишљењем, да се сада** нешто сасвим ново, један самосталан и **једноставан организациони статут гради“.** Даље каже, да би се **израдом „једноставног статута“,** не само протегло „у недоглед уређење наших автономних однопаја, него би то био **у данашње доба покушај, веома опасан по целу нашу народно-црквену автономију“.** Ово зато, што су политичке околности*), у којима данас живимо“, такове природе „да кад би се данас градило ново саборско устројство, **да би то било само на уштрб права народних, јер** би се још у многом челу скресала и она права, која су нам у садашњем устројству бар колико толико осигурана и ујемчена“, па ће **онда „наша црква и просвета бити у сваком погледу зависна и вољи државне власти потчињена“.** Зато он, Илија Вучетић, не увиђа „ту преку потребу, за што да се гради један статут, кад **можемо уређење наших автономних одношаја исто тако, а можда још и боље, имати у више засебних статута“.** Закључује пак тиме: **„да нити је потребно, нити саветно, нити целисходно, да се у данашње време упуштамо у такав покушај“,** т. ј. израду „једноставног статуту“ автономног.

Кад смо прочитали ове анонимне одисаје, нисмо могли довољно да се начудимо, откуд Савле међу пророцима, откуд Илија Вучетић међу начелно доследним људима и борцима тако одлучним — радикалима. Но пре него себи то чудо потпуно разјаснисмо, увери нас тај автономни авторитет, да је он ипак онај стари начелни — превртљивац. Чим Илија Вучетић беше уочио, да га саборски одбор „неће“ да разуме, он зави автономни барјак и стаде се повлачити, стаде препокорно пред владиновачки саборски одбор и најпонизније узвику: Велеможна г. г., ја сам се само шалио; све, што учинисте и чините, не може мудрије и по народ кориснije бити; слава вам; ја спасох — себе, амин!

Мислите л' да претерујемо? Ено прочитајте, што је И. **Вучетић** написао и потписао у **4. бр. „Браника“ од ове године,** па судите.

У том броју **помиње** И. Вучетић познати **закључак саборског одбора** у погледу израде „једноставног статута“ автономног и по одбору још раније утврђени modus procedendi, **који је пре** као што показасмо, **по њему,** И Вучетићу и „Бранику“ у 111. и 122. броју од пр. године **осуђен, па вели:** „Овај овако установљен modus procedendi **сасвим одговара** наређењима саборског устројства, и ми држимо, да је **саборски одбор по све коректно поступио,** што је **тако** ствар удесио, пошто је **једино** његово право и дужност, да припреми предлоге за расправу саборску, а од сабора изаслани **одбор петнајсторице има те већ зготовљене предлоге само да ревидира** и са својим мњењем и евентуалним изменама сабору да поднесе.“ **А о „једноставном статуту“ каже** на истом месту само толико: „да ће **изведење тога са** великим, па можда и несавладивим **тешкоћама скопчано** бити.“ Али он ће се ипак „само радовати“, ако се превари, „јер је и **сувише очевидна корист, коју би** из тога **могли имати, ако** би се успело, да све наше автономне **уредбе у једну органичну целину доведемо.“**

Прочитајте све, што су Илија Вучетић и „Браник“ рекли **после** првог закључка саборског одбора и два дана **пред** други закључак (бр. 111 и 112 „Браника“), па упоредите то са уверењем И Вучетића у чланку „Браниковом“ **иза** ове друге одборске одлуке (бр. 4. „Браника“ од ове године), и питајте др. Вучетића, тог авторитетлију њиховог на том пољу, нека вам каже: ако се у писању његовом не огледа **заборавност** — шта је онда то и како да се назове **тај** његов поступак?! Ми немамо израза, којим би такав поступак достојно могли обележити.

Је ли потребно да доказујемо: за што господа „велеуми“ мрзе јасне начелне програме? С каквим програмом би се овај поступак њихов могао у склад довести? Тог програма нема нигде, осим у њихових — „солидних елемената“!

Ето, куд води од њих прокламовано учење: да је начело — ништа, а лични авторитет — све. По начелу не би Илија Вучетић никад смео овако радити. По личном авторитету може чинити шта хоће, јер ће њихови верни на све морати викати: амин!

Зар није то доказ, да су они и на автономном пољу, где по њиховом учењу неморају зазирати од политике, остали то исто што су и пре били, ту и на сваком другом пољу живота народног: **опробани — спекулативни превртљивци.**

Борко.

*) Што су радикали баш то право сабору одрицали, то је писац „Браников“ случајно — заборавио. Или њему може бити цео радикални клуб није толико меродаван, колико 5 браниковаца?! Могућно је и то, само што се касније показало, да је баш мњење „немеродавних“ радикала и најмеродавније.

*) Нуто белаја! Зар политика и автономија и у Браниковаца стоје у вези?! То до јако порицаху!

Политички преглед.

Закон о дечијим забавиштима у угарској великашкој кући. Законски предлог о дечијим забавиштима, који је сабор угарски примио, расправљан је у понедељник у великашкој кући угарској. Скоро није било тако жестоке дебате у великашкој кући при расправљању ког предлога, као овом приликом. Народносне црквене поглавице се веома јуначки одупираше и жестоко осудише уважање закона о дечијим забавиштима. Румунски митрополит Мирон Роман говорио је жестоко о потискивању румунске народности и о неоправданом званичном помађаривању. На крају свог говора рекао је, да он, као добар патријота, не може примити законски предлог, који није ни од какве користи. Исто тако су осудили овај законски предлог румунски архиепископ Ванча и епископ Мећану. И саски владика др. Тајч устао је против овог законског предлога и нагласио је у свом говору, да је подизање таких забавишта, каква хоће законски предлог, стварање насилних завода за малу децу и да је то неоправдан нападај на право родитељско и на породичан живот. Тога нема ни у једној суседној држави. Овај ће закон, рече он, натоварити општинама нове терете на врат, а оне већ сад не могу да одговарају многим финансијским захтевима у погледу здравственом, културном и правном — По завршетку дебате је законски предлог при гласању примљен за основу специјалне дебате са свима против седам гласова. — Саски и румунски црквени великостојници су и овом приликом учинили своју дужност; а наши црквени великодостојници? Е, они су мудро ћутали.

Цар Виљем у Бечу. Као што из Берлина јављају, доћи ће немачки цар Виљем почетком септембра месеца у Беч, да буде при маневрима, који ће бити код Валдфиртла. Ови ће маневри бити највећи што их је наша војска досада држала.

Бизмарк — посланички кандидат. Отерндорфски изборни срез понудио је Бизмарку да га бира за посланика у државном сабору, и као што јављају, он се тога примио.

њу морао видети, каква је баш у ствари? Тај лепи, млади, интелигентни човек је посматрао њу, казивао знацима, да је воли! И све, што је до сад у срцу јој било закопано, пробуди се сад од једном, и врео млаз крви јурну јој у лице. Сва нежност, сва страст душе њене за коју и сама до сад не знађаше, пробуди се силно; покушаваше, да то не разуме, осећаше се сретном, али и поплашеном, радо би се стропоштала са свог прозора у дубину. — И покри лице рукама да скрије јецање, јер је радост тако обузела била, да мишљаше, е ће умрети на мах, да се у рају наново пробуди. Не помишљаше, да се тај лепи младић, чију љубав не би ни најлепша женска одбила, можда само руга с њом. Устаде, дође до огледала и ту се поче смејати, плакати и у памети јој сину мисао, да је лепа. Од тог тренутка читав њен живот беше лудило. Сваки дан је седела крај прозора и гледала лепог младића „који се на њу смешио, разговарао се с њом погледима, изјављивао љубав немим покретима својих усана. Беше сретна, што је обожава тај лепи чевек, не осећаше се више ни ружном. И поносила се тим. Поче и она кокетовати. После неколико недеља се сасвим изменила. Кад и кад и не посматраше свој идеал; многом се надала, много очекивала и усуђивала се, да њега доводи до очајања. Једном приликом је мољаше он, тако нежно, тако жарко, да му допусти да дође преко њој, и Матилда се осећаше слабом и не имађаше снаге, да се уздржи, даде му знак, којим хтеде казати: „Дођите!“

IV.

Наслонила се на зид и тако га очекивала. Била је поплашена, није знала, шта да мисли, шта да чини. Чекала је; време јој већ беше дуго, та могао је још пре неколико минута доћи. Та њему не треба бог зна колико времена, да се сиђе са првог спрата, да пређе улицу и да се попне на пети спрат. Чудила се шта то може бити? Отишла је до степеница и ту ослушкивала. Ништа се не чује! Вратила се натраг и стала на отворен прозор. Можда није разумео знак, који му је дала. Његов прозор беше затворен! Где је он? За што га нема? Можда сад баш прелази улицу, да дође к њој. И наже се на улицу, колико је год могла. И све се већма и већма нагињала . . . и гле, она болно узвикну, јер баш на балкону четвртог спрата под њеним прозором, разговараше се онај, кога она очекиваше са плавокосом једном госпођом; ту стојаху они скривени у вињази. Матилда се толико варала! Данас, јуче и увек! Дакле нису се ње тицали сви они погледи пољупци, знаци, већ оне младе госпође на четвртом спрату! Та ко би и волео богињаву гагуру!

Осећаше несвестицу у глави, срце јој се грчило, и она још посматраше, како се оно двоје под њеним прозором весело разговарају и смеју. И наже се још већма, тако, да би се морала јако напрегнути, да се врати у своју собу; али она се не напрезаше, наже се већма и . . . још већма и паде, тако, да јој се хаљина залепрша и окрзну вињагу на балкону, где се налажаху оно двоје . . . .

Превео **В. К.**

Проглас одбора

за прославу стогодишњице и подизање споменика

СИМУ МИЛУТИНОВИЋУ-САРАЈЛИЈИ.

Срби браћо!

„Из грмена великога лаву изаћ трудно није,
„У великим народима генију се гнјездо вије“.
П. П. Његош

На јесен — ако Бог да — ове године, баш у очи светога Томе, а на освитак дана 5. октобра, навршиће се сто година од онога срећнога часа, кад је Српкиња, Сарајка Анђелија родила сина Симу, — а отац му Милутин радостан дочекао своје мушко чедо.

Да ли су у том веселом тренутку срећни родитељи могли и помислити: да ће им синак Симо Српство пробудити, српском песмом наше јунаке соколити, за слободу српску и сам се у првим редовима борити? Та да ли су икако могли замишљати: да ће Симо бити учитељ дичном српском песнику јуначком владару, витешке Црне Горе: владици Петру Петровићу Његошу? — Та да ли су мислили Срби Сарајлије: да ће таки великан-песник угледати први зрачак светлости у њиховој средини; да ће таки славуј српске величине, први гласак живота пустити, под високим брдом Требевићем? — Да ли су помишљале Сарајке, да ће таког јунака Српкиња Сарајка, српским млеком задојити и српском песмом успављивати у красноме шехер Сарајеву?

Србадијо поносне Босне и крпне Херцеговине! Да ли си и ти могла замишљати: да ће син ових земаља разнети славу по васцелом Српству и образованом свету?

Не! У оном тренутку, кад је Симо први знак живота показао, — нико није знао: да ће се „Симом, Сарајлијом“ поносити Српство Сарајева; поносити Србадија Босне а и крпне земље Херцеговине; поносити васцело Српство, без разлике у ком крају живи: ил то било у славној Србији; ил у Црној Гори витезова; ил у бившој српској Војводини: у китнастом и лепом Срему, плодној Бачкој и равном Банату; у Хрватској ил у Славонији; ил у Лици земљи брдовитој; у питомој земљи Далмацији; ил у Боци земљи тих горштака; ил у красном граду Дубровнику; дедовини Старој нам Србији; ил у оној земљи Мађедонији, где се и сад српска реч чује, где се разлеже гласак српске песме, где се и сад „крсна свећа“ служи — обележје да су и они Срби! — Не пита се од кога је краја, већ: је ли Србин и српскога рода и правог српског рода и правог српског осећаја — сваки ће се поносити Симом, Сарајлијом, српским песником, списатељем, нашим књижевником, дичним борцем а и заточником српске славе и српске слободе! — Та Симо је српскоме народу од својих дела нанизао: красан низак српскога бисера, у коме се најдивније блиста алем камен: дело „Србијанка“, где је симо верно опевао све јунаке и борце витешке, који су крвцу пролевали од год. 1804. до год. 1815. — Његова је такође заслуга, што нам је у доста лепом руху написао српску историју, која нам даје јасну слику опдашњега стања. Та врела српска крвца гонила је Симу и на бојно поље, где се уз остале борце, у редовима „голих синова“

борио за права потиштенога народа српског: „за крст часни и слободу златну“.

Он рано премину, тек што је 57. годину наступио — а Српство би Симо обдарио још са којим радом ваљаним! — Он премину у Београду 30. дец. 1847. год.

Срби браћо! Ето таком великану, захвално Српство, мисли подићи споменик у Сарајеву, као видљиви знак: поштовања и благодарности; — знак нашег српског поноса и сећања на дичног песника: Чубру Чојковића, као што је Симо често сам себе називао.

Срби браћо! Онај народ има будућности, има удела у светској историји: који се сећа својих славних, заслужних, великих мужева; цени њихов користан рад, њихову верност и пожртвовање за домовину и за свој народ. Сваком народу сигурна је будућност, који таке великане узноси, њима се дичи и њиову прошлост проучава, те отуда ствара себи учитеља садашњости и будућности.

Па и наш малени српски народ има својих заслужних мужева и великана, међу којима у првим редовима стоји и наш дични Симо Милутиновић Сарајлија.

Свакп Србин, у своме срцу, весело је предусрео мисао, када је наша дична „Босанска Вила“ још у год. 1888. први пут проговорила о Симином споменику. За доказ нам служи то: што је сада, у најновије доба и сваколика српска штампа радосно поздравила ту замисао, — и само се чекао згодан час, да се приступи делу. — Час је, ево, дошао, одбор се у име божје — срећно саставио, одобрење је од земаљске владе дошло — и сада:

Срби браћо, на посао! Ево дана и лепе прилике, да сперемо љагу петстогодишњу од Косова, што нас увек гони — она проклета српска неслога! Сложимо се! Ујединимо се! Не гледајмо на партајске борбе; већ сваки — колико који може, приложимо за Симин споменик, па да и ми свету покажемо: да умемо ценити великане и заслужне Србе родољубе!

Србадијо Босне и Херцеговине! На нама лежи морална одговорност, да у своје руке прихватимо ово дело! Ми смо први позвани, да га изведемо и да позовемо све Србе и сву браћу нашег рода и племена — ма где они били — да нам притеку у помоћ са прилозима, па да подигнемо достојан споменик нашем великану Сими, Сарајлији.

Подигнимо му споменик, да нас не кори потомство, због нашег немара! Да нас не кune мајка домовина, која није срећна, да у својим материнским недрима чува мртве остатке тог нашег великана! Ми писмо у стању пренети те свете народне кости, — а није за сад ни потребе! Та оне су на достојном месту, у српској престоници, у граду оне земље, у којој је Сима највише радио као књижевник, у којој и за коју је своју крвцу пролевао на бојном пољу. — Он почива у краљевини Србији у Београду, код Маркове цркве у Палилули.

Само Српство Босне и Херцеговине и ако би споменик подигло, не би имало оне важности, као када би видели искупљено васколико Српство, из свих крајева, у једном колу, — па да сложно и заједнички ради око споменика Симе, Сарајлије.

На првом месту обраћамо се свим српским општинама у Босни и Херцеговини! У вас и у ваше родољубље уздамо се и надамо се, да ћете схватити важност овога предузећа, те нас и морално и материјално помоћи! Молимо вас дакле: да свака у својој средини склопи пододборе, који ће стајати у свези, са овим главним одбором у Сарајеву. Тиме ће рад бити олакшан, а и свеза одржана. Дакле, чим се који пододбор склопи, молимо: да се одмах јави у Сарајево, овоме главном одбору, одакле ће се онда послати књига за уписивање добровољних прилога; јер тако изрично стоји у дозволи земаљске владе.

Обраћамо се и српском свештенству у Босни и Херцеговини: да у цркви са светог места огласи народу, да је дотична српска општина саставила пододбор; и упуте народ, да сваки, колико који може, приложи дарак томе пододбору!

Обраћамо се и вама српски народни наставници, учитељи и васпитатељи — ма у ком крају ви били: — да у народу саветом својим порадите и живо да се заузмете, да народ искрено пригрли ово подузеће, па да на дику и понос изведемо ово дело!

Молимо и сва српска певачка друштва, у целом Српству, да се потруде и приреде по једну забавну беседу, у корист подизања споменика Сими Милутиновићу.

Молимо и све наше српске добротворне задруге, родољубива и књижевна друштва: нека нам се и они одазову и — нека нас не заборave!

Обраћамо се: на сиромаха, на богаташа, на трговца, на занатлију, на тежака, на све старије и на млађе људе и на свакога брата устаоца и прегаоца, — једном речи: на вас цело Српство, у свима крајевима српским, да нам пошаљу ма најмањи дарак; јер тиме ћемо боље осветлати наш српски образ!

Обраћамо се и на све искрене пријатеље Српства — ма које народности они били; — сваки дарак и од вас добро ће нам доћи, јер га шаљу искрени осећаји!

А молимо целу славенску а на по се нашу српску штампу, да овај наш проглас у својим листовима у целости отштампају, како би васцело Српство и Славенство дознало што пре: да је дошло време, да се оствари она жеља српска и да се подигне споменик Сими Милутиновићу, Сарајлији у Сарајеву.

Срби браћо! Морамо вам казати, да овај одбор није још решио, какав ће споменик подићи; јер по мишљењу овог одбора, споменик може бити: мртви — од камена; а може бити и: живи, н. пр. каква заклада.

Жеља је одборска, да се обадвоје оствари: т. ј. да се подигне и споменик од камена и да се установи каква заклада, која би носила име Симе Милутиновића Сарајлије. Од те закладе издржавали би се сиромашни — а добри ђаци на универзитетима.

Сад је све до тебе стало Србадијо!

Ако се добро одазовеш овом позиву са новчаним прилозима, ми ћемо ову замисао двоструко видети остварену; а ако буде слаб одзив — онда ће се решити, које је корисније?

Потписани главни одбор нада се — не — он верује у пробуђену српску свест, и тврдо држи, да се српски народ неће оглушити о овај братски проглас и позив; јер се тиче части и образа српског; — јер споменик треба да буде достојан: и песника, и књижевника, и јунака, и српског народа а и Сарајева! — Сарајева; јер се наша деца, наш подмладак — на коме Српство остаје — купи овамо, да се ту изображава и спрема за будући живот; па помислите: како ће овај споменик утицати на наше Српчиће — на нашу узданицу!

Помислите браћо све то; па не пропустите ову прилику, да не прође у немару: јер бог зна, када ће Босна и Херцеговина дочекати оваку згоду!

Срећно браћо! У сто добрих часа! Ако бог да, видићемо плода! Ево, време дође — треба показати: да ће мржње нестати међу Србима, а жељена слога наступити! Сложно, дакле, браћо на посао, па да достојно прославимо дан стогодишњице рођења, нашег великана Симе, и том приликом, да се састанемо и братски поздравимо, па свом свету с поносом да довикнемо: „ево ми се одужисмо Сими, Сарајлији, српскоме песнику!“

Новци се шаљу на благајника г. Јефтана Деспића.

На посао Срби, браћо драга!

Сарајево, 28. јануара 1891.

Одбор.

ДОПИСИ.

Вуковар, 21. фебруара. (Забава „српске женске добротворне задруге“). Очекивао сам, да ће се који други Србин у Вуковару наћи, да јави о забави, коју је наша добротворна женска задруга на Сретење у позоришној дворани „код Лава“ приредила.

Забава је ова била врло добро посећена, тако да није ни за женски свет довољно места било.

Сваки се дивио оном лепом намештају, којим је дворана украшена била. Било је преко стотину правих српских ћилимова, којима су наше вуковарске госпође дивно дворану искитиле. Може се с правом казати, да је ова забава од свију забава, које су ових поклада у нашем месту даване, најлепша била и највиселије испала.

На забави свирала је војничка капела 61. пуковније из Варадина. И сам г. капелник исте музике свирао је на „челу“ уз пратњу целе лирике, што је публику јако изненадило и на бурно тапшање морао је г. капелник поново свирати.

Забава је почела песмом.

1. Кад сам био на твом гробу“, коју је отпевала гђа Мара Станковићка својим лепим и умиљатим гласом. Публика јој је бурним тапшањем одобравала, нашто је гђа Станковићка још једну песму отпевала.

2. „Danse Féerique“. Свирала је на гласовиру гђца Јелка пл. Рогулићева. Врло смо се изненадили нашој младој почетници, коју први пут видесмо где изилази пред публику. Ми јој честитамо и желимо, да се гђца Рогулићева више пута у тој вештини покаже.

„Девојка на студенцу“. Декламовала је дична Српкиња гђца Јулка Николићева, коју смо такођер први пуг на нашој позорници видели. Сваки је укоченим очима гледао, кад се млада почетница са њеним умиљатим гласом у народном оделу појавила на бини, са крчагом у руци, те приступила студенцу. Она је врло лепо и вешто декламовала. Само нам је жао, што је одбор тако кратку песму изабрао, но надамо се, да ће ту погрешку други пут исправити.

4. „Свекрва“, шаљива игра од Мите Калића. Представљали су гђе: Мила Дробац (као свекрва), Емилија Раденовић (Љубица), гђца Љубица Николићева (Манда), г. Жарко Станић (као судац) и Стеван Радић, учитељ из Трпиње (као Мија).

Представа је испала на опште задовољство, а то је знак, да су се представљачи трудили, да проникну улоге. Било је збиља, као да не гледамо дилетанте, већ баш праве глумице и глумце. Евала им свима.

5. После тога дошла је „сељанчица“, коју су играли 10 пари. Игра је на опште задовољство одиграна врло добро, а да се публики допала, доказ је, да су је играчи после одмора на захтев публике, по ново морали играти.

Гђа пл. Рогулићка дала је себи труда, те је парове научила тој игри, на што јој изричемо највећу благодарност. Требало би да се младеж поучава у српским играма, како би се бар па српским забавама могло по која и српска игра да одигра. Ми имамо врло лепих српских игара и време би било, да се оканемо једном туђинских игара, него да своје прихватимо и гајимо.

За тим је била игранка, која је трајала до зоре.

=

Панчево, 22. фебруара. Поштовани г. уредниче! Долазим овим да вас замолим, да ми у вашем врло цењеном листу мало места уступите. Нисам од оних људи, који радо пишу; више волим да будем миран посматрач.

Као што вам је познато, у нашем месту раздељено је Српство у два табора. Нећу да се упуштам, те да вам разлажем много о нашим партијским приликама, које су многе и многе већ до слепила довеле. То би ме и сувише далеко одвело; морао бих почети чак из почетка; морао бих да почнем са црквеном општином, где, на нашу голему срамоту, злогласни Каменко и компанија данас немилостиво газдује, па да завршим са нашом варошком самоуправом (муниципијом), где Не-Срби данас раде шта хоће, и најпосле да изнесем највећу бруку наших тако званих „великана“, на име: избор црквењака. Замислите себи: једна велика српска општина, као што је наша, прави о избору црквењака источно питање. Противници Српства у Панчеву свршавају најважније изборе; попуњују најважнија па и ситнија места, и свугде гледе, да сместе своје верне, а наши народни „великани“ дали се у бригу: ко ће бити црквењак.

Ја сам вам у напред рекао, да ми није намера за сад о том да пишем. Сачекаћу згоднију прилику, па да о том мало опширније проговорим.

Читао сам више пута извештаје у „Застави“ о овдашњем младом певачком друштву „Венцу“, нарочито о забавама, што их је ово друштво до сад приређивало. Нисам већ неколико година посећивао никакве забаве, ал слушајући од многих, како забаве овог друштва имају прави српски тип и како на њима сваки може лепо да проведе, решио сам се, да одем на „село“, које је било у суботу 16. фебруара. Кад сам ступио у дворану, затекао сам пуно гостију. Таман сам сео, а певачко друштво ступило је на среду и отпева у мушком лику као прву тачку програма „Морје адријанско“ од Хајдриха. Нисам, као што рекох, ово друштво до сад слушао, ал морам отворено рећи, да сам тим лепим и складним певањем био врло изненађен. Песма је једна од тежих, то сам приметио, јер у своје млађе доба био сам и ја певач, па знам колко је то тешко прецизно отпевати једну тешку песму. „Ој“, самопев од Це-а, отпевао је млади члан К. Јовановић својим умиљатим гласом на потпуно задовољство публике. „III. коло“, од Јосифа Маринковића, а тако исто и „Са Авале орао кликће“, од истог композитора, отпевало се врло добро. Прву песму је певао мушки, а другу мешовити лик. Највише ме је обрадовало, кад сам видео, да друштво располаже лепим женским кором. Неки ми рекоше, да многих певачица нема. Неке су у жалости, а друге су болешњу спречене биле, те нису могле суделовати. За тим је гђца Лепка Хаџићева, некадашњи члан дружине српског народног позоришта, декламовала „Минадира“ од Л. Костића, разуме се, вештачки и на опште задовољство. Ни једна песма није такав ефекат учинила, као што је то учинила песма, а композиција Хавласова: „Боже силни наших прадедова“ или другим речима: „Косовска химна“. Ова је песма учинила огроман утисак. Тако хармонично, тако лепо певање скоро нисам чуо. Песма је врло дугачка, па колико сам приметио и тешка. Али поред свега тога извели су је певачи као што треба. Видело се, да је и ликовођу Каракашевића па и певаче много труда стало. Ал' нека их није жао. Они су овом песмом и постигли велики успех. Том песмом био је довршен први део програма. За тим се отворило народно коло уз чувеног гајдаша из Јарковца, који је много допринео, да је публика овако расположена била. Ја сам са ове забаве отишао око 2 сата пред зору кући, но чујем, да је доста гостију до 6 сати остало. Био сам на забави овог младог друштва, и не жалим, што сам био. Слушао сам много пута, где противници (на жалост Срби) са омаловажењем говоре о овом друштву, но, бога ми, боље би било, кад би мало почели да чисте испред својих врата, јер, као што видим, нагомилало се ту вазда којечега. Уверио сам се, да ово младо друштво доиста има способности, и да с највећим одушевљењем врши своју културну мисију, у колико оно то може. Само напред, млада браћо, у започетом правцу, ваша је будућност!

Један од старе гарде.

Вел. Кикинда, 24. фебруара. (Забава певачког друштва „Гусле“). Певачко друштво „Гусле“ приредило је у суботу 23. фебр. музикалну забаву у корист своје благајне. Том приликом је први пут јавно ступио пред кикиндску публику г. Х. Хартл као коровођа пев. друштва „Гусле“; а забава је била у толико занимљивија, што смо овом приликом новог коровођу и као самосталног стварача могли да упознамо, јер „Побуда певању“ је његова композиција.

Програм се састојао из 5 тачака, од којих је три певао мушки збор, а шестопев приказаше већином таки певачи, који су већ више пута стицали признање код слушалаца као сигурни и опробани. Ова тачка је изазвала највише допадања.

Да разгледамо програм.

„Побуда певању“ од Х. Хартла. Max: „Maestoso“. D—dur. „Сложно браћо“ започиње мушки збор, и то сви једним гласом, а већ код слога „но“ гласови се разилазе, како би што пре образовали милозвучне акорде, те да побуде што већу пажњу у слушалаца. После 5 мера чујемо већ H—moll, где служи као ћуприја, да на брзо за тим превије глазбу у H—dur. За тим долази још неколико прелома, а завршује у почетној гласоврсти.

Приказивачи су добро отпевали, и публика је тапшањем дала излива допадању. Тиме композитор и као коровођа може бити задовољан. За овим је свирао г. Хартл на своме пијанину два комада, први је од Бетховена, а други „Полонеза“ од Шопена. Код свирања му се огледа ритмичка сигурност, као што и приличи технички извежбаном човеку.

„Шохај“ од Крижковског. Max: „Andante“. E—dur. Види се да коровођа није жалио труда, да буде што тачније изведено; то се опажа код израде пијана, пијанисима и код постепеног прелаза са тихог у јако и обратно. Али пажљиво слушајући приметићемо, да се та композиција не одликује никаквим шаренилом; једни и исти одељци се често понављају само са разном подлогом. Не би ли ово боље доликовало каквим певачким почетницима? Јер после „Несташних морнара“ (оперета) „Римског погреба“, „Крстоносаца на мору“ и „Косовке“ као да не изазива довољно ефекта?!

„Пловидба“ од Ф. Мендлсона. У овој пијеси је други тенор најлепши. Почињу три гласа, а после неколико мера прихвата и први тенор. Згодно кретање гласова доста живо приказује љуљање чуниħа, који се бори са валима, а веслар суморно погледа на свој завичај.

Речи ове песме у српском преводу налазе се у великој српској лири, али је онде доста слободан превод, с тога се примио г. Лотић, и поново је прерадио имајући на уму, да се што више приближи оригиналу.

И ова је песма отпевана на опште задовољство.

Из опере „Продана невеста“, од Сметане. Одабраних шест певача и певачица вешто и укусно одговорише својој задаћи. Складним извијањем дођоше до нужне округлине — да слушалац не може боље пожелети.

Вредно је споменути водиљу (сопран), која упада при крају, да својим јаким и звонким гласом допуни шестопев. — Примећујем само, да гласовирска пратња — са врло малим изузетком — није самосталног карактера.

Ова је тачка тако добро изведена, да се морала поновити, и оба пута је пропраћена са бурним пљескањем.

Певачко друштво „Гусле“ је у опште врло добро певало, и приличила би му она изрека: „Мало нас је, ал смо људи“.

*

Како је пријатно посматрати овако пев. друштво, које је свим силама прегло, да се што више усаврши! Где су чланови загрејани лепотом песме, те се натичу, који ће више да допринесе напретку! А зар би тако друштво могло истрајати, кад му суграђани не би поклонили довољно пажње?

Да видимо, како стоји у том погледу пев. друштво „Гусле“.

Не ћу друге околности да спомињем, него бацимо само поглед на интересовање кикиндских грађана према споменутом друштву.

О томе ћемо се најбоље уверити, кад завиримо у забавну дворану, и видимо је готово празну, и кад нам благајник каже, да има преко двадесет форината дефицита — Публике је дакле било врло мало, али је била задовољна. Друштво „Гусле“ је своје учинило, а да ли је грађанство — оставимо то њему на промишљање. —ра.

Народна привреда.

Чланци француских и других листова о српској изложби у Паризу 1889. године.

„The Chemist and Broggust“ у своме подужем чланку говорећи о српској живи, између осталог вели, да изложени производи не давно установљеног друштва авалског са капиталом од 180.000 фунти стерлинга (4,320.000 дин.) изазивају више но обично интересовање, јер је друштво ово за врло кратко време сразмерно са малим капиталом успело, експлоатишући живин рудник „Авала“; да је српска жива постала позната у целом свету, јер вели: да је иста продавана са знатно већом ценом и од алмадерске и калифорнијске живе, не само на европским пијацама у Лондону и Паризу, но је било већ неколико наруџбина и за Хину.

Ово је најсигурнији доказ, да српски производ живе са своје каквоће не стоји ни у колико иза давно чувених производа горепоменутих страних познатих рудника.

Белгијски лист: „La Patrie“ посветио је српсконољопривредној и сточарској производњи нарочити чланак, у коме између осталог вели: „Свима је нама познато, да је Србија малена земља, али да је у бор-

би за своју политичку независност и унутрашњи напредак скренула пажњу целе Европе“.

Посетиоци, који су пролазили кроз српско одељење на париској изложби, стекли су уверење, да Србија заслужује нарочиту пажњу са гледишта економског, пошто је била кадра да изазове симпатије образованог света у својој блиској прошлости.

Производи српског земљоделства принудили су сваког посетиоца, да се заустави код ванредно лепе и богате збирке свију земаљских производа груписаних у једном великом салону, окићеном ванредно лепим ћилимима. Не мање је била занимљива збирка у сточарском одељењу, својом разноликошћу и одабраним разним производима, а нарочито свиле и чауре свилобуба; и ако ова грана производње изгледа да није достигла оно савршенство, као у другим земљама, ипак се јасно види, да је и ова грана радиности учинила за кратко време довољан напредак, и да јој претстоји лепа будућност“.

Повремени лист: „Revue Suisse“ (свеска за децембар 1889. године) у подужем чланку од г. Констана Боденхајмера, говорећи о српском одељењу на светској изложби у Паризу, између осталога вели: „Српско одељење представља нам културни рад од не пуних 30 година овамо. Изгледа невероватно, да је могао један народ, који се 500 година имао да брани од навале варварске и чија је судбина била, да до половине XIX. века бори само за своју самосталност и државну организацију, — за тако кратко време, да оживи традиције своје старе уметности, и да створи нов правац у домаћој индустрији, спојивши на један врло згодан начин остатке старе славенске вештине са византијским и оријенталним мотивима.

Српска изложба нам у свему показује, да је фабричка индустрија истина још у повоју; али богатство у разноликим земаљским производима, као и развијена домаћа индустрија и укус, широка су основа за брзи развитак и модерне фабричке индустрије“.

Париски лист: „Le Travail“ вели: „Сваки Француз ступа у српско одељење на париској изложби, јер се из њега види, да се Србија са одушевљењем одазаалс позиву Француске републике за суделовање на париској изложби.

Можда није свакоме познато, да је Србија прва без устезања изјавила пристанак на суделовање у изложби.

На сваком кораку нас о овоме уверавају богате збирке разних народних умотворина и земаљских производа, које су за врло кратко време и са врло мало трошка, устаоштвом владе, као и појединаца овако брижљиво прикупљени и уређени“.

Француски лист: „Baquois“ посветио је нарочити чланак српској изложби: „Потпуно смо уверени, да ће милиони Француза, који су прошли кроз српску изложбу, одужити се симпатичком одзиву краљевине Србије за суделовање на овој светској изложби у Паризу; јер ће им српски производи отворити ново поље за индустријске прерађевине, а ручни радови и производи домаће индустрије дати средства, да своје домове украсе оригиналним ћилимима, а нарочито тканинама удешеним за собне намештаје и украшења својих салона.“

Изложбени париски лист: „L' Exposition de Paris 1889“ у своме подужем чланку између осталог вели: „Српски народ био је први, који је пристао да званично суделује на овој светској изложби у Паризу.

И ако је Србија пољопривредна земља, она је у исто време неизмерно богата са разним рудама и домаћим индустријама.“

Говорећи о комуникационим средствима вели: „да сем водених путова Дунава, Саве и Мораве пролази кроз средину Србије најглавнија светска пруга, која везује запад са истоком, што свакако претсказује Србији велику будућност.“

Хвалећи српске задруге, вели, да је сваки српски тежак свој господар, јер сваки има известан део својих земаља.

Вести из места и са стране.

Види ли то наша полиција. Два дана дизали се читави облаци од прашине испред апотеке Грозингерове, преко од римокатоличке цркве. У кући тој нешто се преиначује, те су радници избацили читаве гомиле неке мешавине од ситних цигаља, земље и малтера, те гомиле стоје између тротоара и колског пута Но није само то, него су раденици направили од цигаља сада на колском путу сандуке за прављење малтера, те ће тако половина тога пута на том месту бити закрчена докле год посао у кући не буде готов. — Питамо ми нашу полицију, смели то бити?

Српски учитељски конвикт у Новом Саду добио је од последњег извештаја до сад и ове прилеге: Г. Јосиф Јагић, адвокат из Мохача уписао се за члана потпомагача са прилогом од 50 фор. и послао је у једанпут цео прилог. — Вуковарска штедионица уписала се такође за потпомажућег члана и послала је од тога 25 фор. — Г. Јоца Мартиновић, председник црквене општине в. сент-миклушке и члан потпомагач скупио је у грађанству своме на цели конвикта и послао већ 25 ф. 44 н. — Лазар Живојновић, учитељ у Буђановци скупио је на ову цел међу ученицима и ученицама својим: 15 фор. Осим тога донели су тасови: у Печки: 3 фор., у Кечи 89 н., у Срп. Боки: 2 ф 03 н., у Сиригу 6 ф. 85 н. — Са овим прилозима претекао је фонд конвиктски 5100 фор. Слава прилагачима и скупљачима!

Беседа с игранком у Митровици. Митровачка српска црквена певачка дружина приређујд уз пријатељско суделовање г-ђце Марије пл. Георгијевићеве и г-ђце Софије Живковићеве у недељу 3. (15.) марта 1891. у дворани „Српске грађанске читаонице“ беседу с игранком. Распоред беседе је ово: „Ко ће нама . . .“, мушки збор од Г. Хавласа. 2. „Певачева клетва“, од Уланда, превео М. П. Шапчанин, декламује г-ђца Софија Живковићева. 3. „Љубав и слобода“ од Мите Поповића, по мелодији једне песме од Бендла, мешовити збор. 4. „Rigoletto“, парафраза од Фр. Листа, слика на гласовиру г-ђца Марија пл. Георгијевићева. 5. „Путник“ од Шуберта, сопран-соло, пева чланица г-ђца Ана Болманчева уз пратњу гласовира. 6. „Сад је време“, мушки збор од Г. Хавласа. Зборовима управља друштвени коровођа г. Ј. Волф. После првог дела биће игранка.

Вечерња забава у Вел. Бечкереку. В. бечкеречки срп. учитељски збор приређује вечерњу забаву са томболом и игранком у великој дворани онд. касине, у недељу 3 (15.) марта 1891. год. уз пријатељско суделовање срп. трг. младежи и гђце Ј. Матејићеве. Распоред забаве је ово: 1. Пролог *** 2. „Дижи се из сна“ од И. пл. Зајца, пева мушки збор. 3. „Песма о песми“ од Змај-Ј. Јовановића декламује гђца Ј. Матејић. 4. „Српске народне песме“ уз пратњу оркестра, пева г. Панта Јовановић срп. нар. учитељ. 5. „Ђурђев дан“ од Х. Дубека, пева мушки збор. Одма за овим следује томбола. После томболе биће игранка.

Треба умети. Приликом прошлих избора у Бечу било је доста смешних призора. Новине причају једну занимљивост из изборног кретања, којој ће се свакако и наши читаоци морати насмејати. Неки литограф начини сто комада карата посетница, на којима је било штампано име и презиме посланичког кандидата. Кад се свршио избор, био је наш литограф први, који је чиститао изабраном посланику успех. Том приликом преда он избранику карте посетнице. То је дирнуло посланика и он извади десет форината и даде их литографу. Овај одмах отиде у крчму, да попије коју у здравље посланикову. „А шта би ти радио, да је био изабран противнички кандидат? питаху га његови другови, мислећи, да ће га тим збунити. Али литограф се не даде збунити. Он извади из другог џепа других сто карата, на којима је било штампано име пропалог кандидата. „Да је овај изабран, рече литограф, „ја бих поклонио њему посетнице, па би он онда платио то исто, а можда и више него ли овај изабрани. У осталом, ако идућег избора буде изабран овај, који је сада пропао, то ћу ја њему однети овај „дар“. Е тако је кад и кад добро и умети.

Светска изложба у Чикагу. Американци баш неће да попуштају Французима. Французи су мислили, кад су на својој последњој изложби подигли Ајфелову кулу, да их у том неће нико надмашити Али гле, на изложби у Чикагу хоће да подигну кулу, која би била још виша од Ајфелове. Та кула треба да буде 1100 стопа висока, а коштаће два милијона долара. Кула ће имати три спрата и на сваком ће спрату бити на сваки начин рестаурација. Први спрат ће бити 200 стопа над земљом, други 400, а трећи 1000 стопа. На врху ће бити грдна американска застава. Одбору за изложбу стоји 66 милијона долара на расположењу, а земљиште ће бити четир пута веће него оно, на ком је била париска изложба.

Војнички маневри у Француској. У Француској хоће ове јесени да држе војничке маневре. И до сад је било у француској војничких маневара, али сад хоће да начине таки маневар, каквог до сад још није било. При маневрима ће учествовати 120.000 људи. Биће 42 пешачке регименте, 13 ловачких батаљона, 31 коњичка регимента, 8 топцијских регимената, 6 батаљона тешке артиљерије и 4 саперска батаљона. Маневри ће бити у околини Париза и цел им је та, да се види, како поједини ђенерали умеју да управљају већим војним одељењима.

Нешто о гласовиру. Многи свирају данас у гласовир, али слабо је коме познато што о њему. Држимо, да ће занимати наше читаоце, ако им кажемо по нешто из историје гласовира. Гласовира има тек од почетка 18. века, али је било инструмената већ пре 300 до 400 година, који беху налик данашњем нашем гласовиру. Није познато, ко је управо изнашао гласовир. Неки држе, да је први изналазач био Белгијанац Рикер, али његов изналазак поправише доцније Немац Јаков Кирхман и Швицарац Буркхарт Чуди. Неки доказују, да је гласовир пронашао Флорентинац Доменико Кристофали 1714 год.; други опет веле, да га је пронашао Чех Шретер; трећи иду чак тако далеко, да кажу, да је гласовир пронашао неки калуђер, по имену Вард, који је почетком прошлог столећа живео у Риму. Толико се зна, да је први гласовир у Енглеској начинио Холандезац Америко Лакерс 1769 год.

Французи и Монако. Ко год иоле прати, шта се све догађа по свету, том ће добро бити познато, шта се све догађа у карташници у Монакову. То зло, које тамо влада, као да је догрдило већ Французима. У једној од прошлих седница француске коморе устао је јенан посланик и упозорио владу на оно, што бива у Монакову. У свом говору је нагласио, да је Француска као неки заштитник суседне републике, јер управља тамошњом поштом, железницом, брзојавима и царином. С тога је Француска одговорна и за шкандале, који се догађају у Монакову. Он предлаже, да влада употреби најенергичније мере, да се злу у Монакову стане на пут. Министар Рибо је одговорио, да Французи ни нашто не могу присилити кнеза монаковског, јер је он независан владар. Већина коморска се задовољила овим одговором министровим. — Тако ће зло у Монакову и даље трајати.

Кратке вести. У Москви су и опет настали ђачки немири. Московски универзитет је услед тога затворен и предавања су обустављена. — У Београду је неки човек, који је пре кратког времена пуштен из лудница, пуцао на тамошњег пароха и погодио га тако несретно, да ће јадни парох тешко остати у животу. — У Костромову у Русији затворили су нихилисту Догачева, чију је главу држава уценила са десет хиљада рубаља. — У Вршцу су ухватили неколико тамошњих становника, који су од никла правили фаличне новце. Власт је кривце затворила. — У Енглеској су рудари почели да страјкују. До сад страјкује 6000 радника. Но има изгледа, да ће страјк отети маха ако се радрички захтеви не буду задовољили. — Један Енглез је сад скоро купио пса, за кога је платио 65.000 марака (30.000 ф.) — У пештанском полицајном затвору је умрло за ове две недеље две особе. Узроци смрти су непознати, те су стога неки будимпештански листови подигли приличну вику.

Трговина.

Нови Сад, 26. фебруара. Довоз хране слаб. Цене су остале старе, само је пшеници мања. Пшеници је цена 7 ф. 90 н., кукурузу 5 ф. 50 н., јечму 6 ф. 20 н., зоби 6 ф. 50 н., паполици 7 фор.

Остали производи:

Лукац 1 ф. 50 н, кромпир 3 ф. 50 н., пасуљ бели 9 ф. пасуљ жути 8 ф. 50 н. Све од 100 клг.

Са осталих пијаца:

Теоци 6—14 ф. од комада.

Јагањци 5—10 ф., по пару.

Свињи дебели матори 40—42 ф.

Свињи дебели матори 38—40 ф.

Маст 50 ф.

Све од 100 килограма.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи

од 26. фебруара.

Дукати — — — — — — — —	5·39
Наполеондори — — — — — —	9·09
Немачка марка — — — — — —	56·35
Лондон — — — — — — — —	114·90

Најновије вести.

— Из Београда јављају, да је полиција узаптила број „Видела“, у ком је изишао одговор Гарашанинов на писмо, што му је ту скоро писао пређашњи српски краљ, Милан. Државни тужилац покренуо је преску парницу против Гарашанина и тражи од скупштине, да га као посланика изда.

— Из Будимпеште јављају, да вода у Дунаву непрестано нагло расте. Од 6 сати у понедељник у јутру до 3 сата да нас ујутру нарасла је за 1 метар и 66 см. Војска у Будимпешти сва је у приправности. Паробродско друштво ставило је у приправност 200 лађара Исто тако је у приправности и ватрогасно друштво.

— Из Берлина јављају, да ће Бизмарк за цело бити изабран за посланика у Отерндорфу.

— Из Беча јављају, да је сада мање више сигурно, да не ће доћи до споразума у ствари склапања трговачког уговора између Аустро-Угарске и Немачке. Преговори су прекинути. Ма да се од стране Аустро-Угарске много попустило, Немачка тражи још већих концесија.

Уредништво нашег листа добило је на приказ ове књиге:

Наставник. Лист професорскога друштва. Година 1891. Уредник Момчило Иванић професор. Београд. Штампано у државној штампарији краљевине Србије 1891.

Јаван рачун

о приходима и расходима са вечерње забаве с игранком и томболом, коју је приредило „Читаоничко певачко друштво“ својим потпомажућим члановима 23. фебруара (7. марта) 1891. а у корист свога фонда.

На благајници од улазница је пало	фр. 101·50
Добровољних прилога	фр. 46·76
Од томболе	фр. 60·—
Укупно	фр. 208·26
Од тога је утрошено	фр. 156·13
Остаје чиста прихода .	фр. 52·13

Имена г.г. прилагача добровољних прилога:

По 10 фор. Лазар Дунђерски, велепоседник.

По 3 фор. Др. Виктор Флат, велики жупан новосадски.

По 2 фор. Паја Гостовић, председник; Фрања Обермилер; др. Михаил Полит-Десанчић.

По 1 фор. Др. Лаза Станојевић, др. Милан Савић, Јован Грчић професор, Мита Јовановић Кишјанош, Дафина пл. Михајловић, Јелисавета Натошовић, Јелица Ђорђевић, Марија удова Балта, Н. удова Бипарић. Марија Гавриловић, Мимика Јовановић из Карловаца, Франц Тушл, Мита Савић угоститељ. Стеван Милованов професор, Лазар пл. Јовановић-Земунац, Паја Ковачевић, Карл Крон, Браћа Кенигштетлер, Сава Стојковић, Ђока Ракић угоститељ, Никола Продановић, Панта Срданов, Сарка Еуген, Антон Кехел, Мориц Офнер, Захарија Гвозделовић из Подгорице.

По 50 новч. Антон Киш, Ц. Брил; по 56 новч. Н. Н.; по 20 новч. П. Н.

У Новом Саду 23. фебр. (7. марта) 1891.

„Срп. чит. певачко друштво“.

Јаван рачун

о беседи с игранком, коју је приредила велико-кикиндтка српска ратарска читаоница у корист своје благајне 10. (22.) фебруара 1891.

Примак од улазница	фр. 161·65
Од добровољних прилога . . .	фр. 15·70
Укупно	фр. 177·35
Издатак	фр. 46·12
Чист приход	фр. 131·23

Добровољно приложише: по 5 фор. г. Пера пл. Видак и г. Риста Телечки; — по 1 фор. г.г. Коста Сивчев, Риста Веселинов, Орестија Јанковић из Врањева; — по 50 новч. Ника Недучин; Живојко Терзин Ава Трифунац; — по 40 новч Пера Прекајски; — по 30 новч. Васа Гајин, Лука Бирешев; — по 20 новч. Шандор Гашин.

Свима племенитим приложницима у име српске ратарске читаонице изриче одбор највећу благодарност.

У Вел. Кикинди 20. фебруара 1891.

Одбор срп. рат. читаонице.

Јавна благодарност.

Управни одбор велико-кикиндске ратарске читаонице желећи приредити беседу у корист своје благајне, замолио је г. Перу Михајловића учитеља, да за исту забаву научи певаче и певачице неколико песама за певање. Тако исто је одбор замолио г. Хајнриха Хартла, коровођу српског певачког друштва „Гусле“, да на забави свирком суделује. Оба господина се молби одборској драговољно одазваше, с тога им одбор овим путем изриче највећу захвалност, нарочито г. Пери Михајловићу, који је највише труда положио, те је сјајан успех постигнут. — Тако исто и певачима и певачицама, који су марљиво часове певања похађали, одбор изриче захвалност.

У Вел. Кикинди 20. фебруара 1891.

Милош Бандић, перовођа. **Ава Трифунац**, председник.

ОГЛАСИ.

СРПСКА ВИНА

ЦРНА И БЕЛА

има **У РУМИ** на продају код г.

КАРЛА КОХАУТ

трговца. 2—2

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Н. П. СИМОНОВИЋА

У ИРИГУ

потребује два спомоћника, који поред српског још немачки и мађарски говоре, имају првенство. Ступити могу одма. 1—3

ОНИМА, КОЈИ ПУШЕ ЦИГАРЕТЕ!

Ко паметно пуши цигарете, знаће, да доброта цигарете исто толико зависи од тога, каква је артија, као и од самог дувана.

Сваки, који пуши цигарете, треба не само због тога, већ и у интересу свога здравља да пази, да само ону артију употребљује, у које се каквоћу не може сумњати, да је најбоља. Ову сигурност налази дуванџија при употреби артије за цигарете из

фабрике Braunstein Frères у Паризу

65. Boulevard Exelmans

Марка: „Le derniéres Cartouches“.

На основу многобројних сравњујућих анализа разних артија за цигарете, којих има у трговинама, а које су анализе предузели први научни ауторитети у земљи и ван земље, доказало се, да наши производи остају увек једни и исти и да су најизврснија каквоће.

Ми увек за тим настојимо, да наша роба буде једнако изврсна и да се увек у истом броју листова може добити. Но са разних страна покушавају, да завараају публику, која пуши, те због тога има и такве робе, на којој видимо, да произвађачи исте у супрот обичаја солидних фабриканата не мећу марке својих фирама.

Исто се тако покушава да се унесу производи у обрт најпре добри, а после кад дођу у обрт, да им се погорша и каквоћа и да се продају у мањем броју листова. Према свему томе ми смо уверени, да ће сваки паметан дуванџија употребити нашу робу са марком **„Les derniéres Cartouches“**, која се као ни једна друга за читав низ година одржала као најизврснија. Чинимо пажљивим сваког, да се на свакој етикети наша фирма налази

BRAUNSTEIN FRÈRES.

Једно фабричко сложиште наше фирме за продавање „артије за цигарете“ као и готових завоја за цигарете налази се у Бечу, **I. Schottenring, 25.**

Наше праве француске артије за цигарете **Les derniéres Cartouches**, од које сваки картон носи фирму **Braunstein fréres**, као и готових завоја од исте може се добити у Новом Саду код г.г. Н. Димовића и Емериха Дицгена. 3 - 24

Српска књижарница дра Светозара Милетића у Новом Саду.